

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen geeft de mate van financiële robuustheid van de gemeente aan. Het weerstandsvermogen wordt bepaald door een relatie te leggen tussen de middelen die beschikbaar zijn om de risico's financieel af te kunnen dekken (de beschikbare weerstandscapaciteit) en de financieel gekwantificeerde risico's (de benodigde weerstandscapaciteit).

Het gaat in deze paragraaf niet alleen om een inventarisatie en beschrijving van risico's en de middelen en mogelijkheden van de gemeente om deze op te vangen, maar zeker ook om de wijze waarop en de processen en systemen waarmee de gemeente de risico's beheerst.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van de gemeente Lochem bestaat uit:

- a. Exploitatie (structurele bronnen) bestaande uit:
 - begrotingspost onvoorzien
 - onbenutte belastingcapaciteit
- b. Eigen vermogen (incidentele bron) bestaande uit:
 - algemene reserve

Weerstandscapaciteit begroting 2018	Bedrag
Onvoorzien	50.000
Onbenutte belastingcapaciteit*	5.540.000
Totaal structureel	5.590.000

*De onbenutte belastingcapaciteit, onderdeel OZB, heeft betrekking op de mogelijkheid de OZB tarieven te verhogen. Voor de berekening is als uitgangspunt de door het Rijk gehanteerde artikel 12 norm van 0,1952% van de WOZ waarde genomen (meicirculaire 2017). Het verschil tussen artikel 12 norm en de OZB tarieven die wij in 2018 en volgende jaren heffen is de onbenutte belastingcapaciteit. Doordat we bij de rioolheffing en de afvalstoffenheffing uitgaan van 100% kostendekking is daar geen sprake van onbenutte capaciteit.

Weerstandscapaciteit begroting 2018	Bedrag
Algemene reserve*	9.689.000
Totaal incidenteel	9.689.000

*De stand per 31 december 2021 van de algemene reserve is de werkelijke stand per 1 januari 2017 (jaarrekening 2016) bijgewerkt met de raadsbesluiten met financiële gevolgen tot en met de raad van september 2017, mutaties uit de Bestuursrapportage 2017, het raadsvoorstel onbewaakte spoorwegovergangen en het begrotingstekort 2018.

Risicomatrix

Vanuit het Control Dashboard wordt de volgende risicomatrix gegenereerd waarmee een overall inzicht in de risico's wordt verkregen.

Omvang risico

Enorm > 1.000.000	11	5 - 8 - 9		6 - 7	
Substantieel 250.000-1.000.000	3 - 15	1 - 2 - 10 - 11 - 13	10		
Matig 100.000-250.000	4			12	
Gering 50.000-100.000					14
Minimaal 0-50.000					
	Onwaarschijnlijk 0-20%	Mogelijk 20-40%	Aannemelijk 40-60%	Waarschijnlijk 60-80%	Zeer waarschijnlijk 80-100%

Kans risico

Gekwantificeerde risico's / benodigde weerstandscapaciteit

Structurele risico's

ID	Omschrijving Risico	Beheersmaatregel	Bruto bedrag	Kans	Netto bedrag
1	<p>Toerekening uren investeringen en grondexploitatie</p> <p><i>Bij de voorbereiding en uitvoering van investeringen en grondexploitaties worden interne uren ingezet. Dit houdt in dat de voorgenomen investeringen inclusief de benodigde interne uren worden geraamd, waardoor er minder lasten op de reguliere begroting drukken. Voorwaardelijk is dat er continuïteit van projecten is. Vanwege de economische omstandigheden bestaat het risico dat er minder projecten in uitvoering worden genomen. In</i></p>	Op basis van de tijdregistratie wordt periodiek gerapporteerd over de stand van zaken van deze interne uren.	755.000	Mogelijk 20-40%	226.500

	<p>2016 was dit het geval waarbij er een tekort is ontstaan van € 223.000.</p>				
2	<p>WMO</p> <p><i>Het aantal cliënten dat aanspraak maakt op de Wmo is afhankelijk van de bevolkingssamenstelling. Het betreft een open-einde regeling. Of er voldoende middelen zijn is dus op voorhand niet volledig te voorspellen. De wijze waarop de nieuwe wetten die in januari 2015 zijn ingevoerd feitelijk uitwerken, kan pas na verloop van tijd vastgesteld worden. Ook jurisprudentie is van invloed op de uitwerking van de wetten en kan gevolgen hebben voor de financiële verplichtingen. In het huidige beleid is ruimte gecreëerd voor nieuwe oplossingen die ook van invloed zullen zijn op de middelen die nodig zijn. Vanwege landelijke aandacht bestaat de kans dat het rijk wil bijsturen in de toegekende budgetten. Dit kan wringen met de keuzes die op lokaal niveau worden gemaakt.</i></p>	<p>De komende periode vraagt om voortdurend monitoren en analyseren (bevolkingssamenstelling en demografische voorspellingen) met mogelijk bijstelling van beleid tot gevolg. Hiertoe wordt jurisprudentie gevolgd en doorvertaald naar lokaal beleid.</p>	500.000	Mogelijk 20-40%	150.000
3	<p>Omgevingswet</p> <p><i>Het betreft een fundamentele herziening van het omgevingsrecht met grote gevolgen voor de werkwijze van de overheid. Overheden werken samen onder leiding van RWS, VNG, IPO en de Unie van Waterschappen om de invoering van de wet voor te bereiden. Parallel loopt het wetgevingsproces van het Rijk. Invoering van de Omgevingswet is uitgesteld tot minimaal 1-7-2020. Afhankelijk van de uitkomsten van het wetgevingsproces en de lokale gemeentelijke keuzes is een substantiële vermindering van de legesopbrengsten voor omgevingsvergunningen mogelijk, omdat er bijvoorbeeld meer bouwwerkzaamheden vergunningsvrij zullen zijn. Dit nadeel komt voor rekening van de gemeente.</i></p>	<p>Volgens de huidige inzichten kunnen gemeenten binnen de Omgevingswet zelf in hoge mate bepalen welke activiteiten vergunningsvrij worden. Daarnaast zijn serviceformules in voorbereiding om klantprocessen te stroomlijnen en zodoende de kosten te kunnen afwegen. Door het uitstel van de invoeringsdatum speelt het risico pas in 2020.</p>	370.000	Onwaarschijnlijk 0-20%	37.000
4	<p>Renterisico</p> <p><i>Het renteniveau voor langlopende leningen (langer</i></p>	<p>Periodiek rente ontwikkeling nauwlettend volgen voor de kort- en langlopende leningen en</p>	150.000	Onwaarschijnlijk 0-20%	15.000

	<p>dan 366 dagen) begeeft zich al enkele jaren op een laag niveau. Het ligt in de lijn der verwachting dat het rentepercentage weer zal toenemen in de komende jaren. Voor het jaar 2017 is er (nog) geen renterisico omdat er tijdig is voorzien in de financieringsbehoefte op basis van de werkelijke rentekosten van de bestaande leningen. Voor 2018 en verder is er een (beperkt) renterisico aanwezig.</p>	<p>periodiek de liquiditeitsbehoefte berekenen</p>			
				Totaal	428.500

Incidentele risico's

ID	Omschrijving Risico	Beheersmaatregel	Bruto bedrag	Kans	Netto bedrag
5	<p>Grondexploitaties</p> <p><i>Grondexploitaties brengen risico's met zich mee. Zowel de voordelen als de nadelen komen ten gunste/laste van de algemene middelen. Als uitgangspunt wordt genomen dat de afzet van de woningbouwkavels in de uitbreidingsplannen gestaag doorgaan met enkele bouwkavels per jaar. De grondexploitatieberekeningen zijn geactualiseerd in augustus 2017 met peildatum 1 januari 2017. De geraamde resultaten zijn een zo goed mogelijke inschatting op basis van de uitgangspunten. Hoe langer de looptijd van een plan, hoe lastiger deze ontwikkelingen zijn in te schatten.</i></p>	<p>Daar waar nodig vindt overleg plaats met de gemeenteraad over programmawijzigingen en de financiële aspecten daarvan. De ontwikkelingen op de woningmarkt en de risico's die daaraan kleven, worden in de gaten gehouden.</p>	5.428.000	Mogelijk 20-40%	1.628.400
6	<p>Budget Jeugdhulp Zorg in Natura</p> <p><i>Voor de Lochemse jeugd wordt meer en duurdere hulp ingezet. Verwijsgedrag van artsen, die voor de helft van de toewijzingen verantwoordelijk zijn, speelt een sterke rol. Daarnaast speelt het woonplaatsbeginsel een rol. Alle hulp voor kinderen met voogdij die bij Intermetzo en Pactum verblijven, moet door Lochem worden betaald. Dit aantal kinderen en de daarmee gemoeide kosten zijn gestegen.</i></p>	<p>De gemeente kan deze ontwikkeling beïnvloeden met preventie, vroeg ambulante hulp, proactief monitoren i.o.m. de voogdijinstelling en casusregie. Met de productieverantwoordingen van zorgaanbieders en aangepaste rapportage van WMO-support over het jaar 2016, ontstaat een beter beeld wat de daadwerkelijke jeugdhulpvraag is in Lochem. We willen de pilots met gezinscoaches op de scholen en de thuiscoach jeugd</p>	2.143.000	Waarschijnlijk 60-80%	1.500.000

		<p>voortzetten. We zijn in 2017 gestart met een pilot vroeg ambulante hulp in de huisartspraktijk en met casusregie bij intensieve hulpvormen om de vraag naar zware hulpvormen te beïnvloeden naar minder zware hulp. Begin 2018 volgen voorstellen voor andere preventieve activiteiten.</p> <p>Net als in 2017 zal voor voogdij en 18+ de Compensatieregeling worden aangevraagd, waarvan we nu nog niet weten of deze in het budget voor 2018 wordt toegekend (volgens T-2 principe, in dit geval gebaseerd op uitgaven in 2016).</p> <p>In 2018 weten we of in de Jeugdwet het woonplaatsbeginsel wordt aangepast, dat zal op zijn vroegst in 2019 ingaan.</p> <p>In de (financiële) trendanalyse is ingegaan op de verwachte ontwikkelingen van de komende jaren. De verwachting is dat de overschrijding binnen budget Jeugd per 2018 vervalt. Dit is echter wel omgeven met het nodige voorbehoud en risico's. Financiële vertaling van dit risico is lastig, vooralsnog gaan we uit van een bedrag van ca. € 500.000 voor de jaren 2018 – 2020. De afspraak is dat primair de bestemmingsreserve Sociaal Domein als dekking dient voor de tekorten. Vanwege het tekort in 2017 resteert er geen saldo in de bestemmingsreserve Sociaal Domein. Dit betekent dat eventuele tekorten ten laste van de Algemene Reserve komen.</p>			
7	<p>Gemeenschappelijke regeling Delta</p> <p><i>De gemeente Bronckhorst heeft eind 2016 aangegeven te willen uittreden uit de gemeenschappelijke regeling Delta. Ook de gemeente Zutphen overweegt een dergelijke optie. Momenteel wordt onderzocht wat de (financiële) gevolgen zijn van</i></p>	<p>Een beheersmaatregel is tijdige besluitvorming in relatie tot een toekomstplan. Door de teruglopende rijksvergoedingen en het afsluiten van de Wsw voor nieuwe instroom hebben SW-bedrijven het moeilijk om de begroting sluitend te krijgen. Dit betekent dat het belangrijk is om tijdig gedegen keuzes te maken voor de toekomst</p>	1.000.000	Waarschijnlijk 60-80%	700.000

	<p><i>dergelijke keuzes. Het gaat daarbij om het in beeld brengen van de transitiekosten. Dit zijn frictiekosten (afbouw personeel, onroerende goed, ontbinden contracten) en eenmalige kosten (projectmatige kosten uitvoering besluit). Zowel de kosten voor uittreden als totale ontmanteling (als alle gemeenten daarmee akkoord gaan) worden in beeld gebracht om het totale palet aan keuzemogelijkheden in beeld te krijgen en de financiële gevolgen die daarmee samenhangen. De maximale transitiekosten worden in eerste berekeningen geschat op € 6 miljoen. Voor de gemeente Lochem gaat het dan om ruim € 1 miljoen.</i></p> <p><i>De financiële gevolgen hangen in belangrijke mate samen met keuzes die elke Delta-gemeente maakt voor de toekomstige uitvoering. Ook wij als gemeente Lochem denken na over de toekomstige uitvoering van de Participatiewet waar de GR Delta (alsook de GR Het Plein) nu onderdeel van uitmaakt. Tegelijkertijd verkennen we samen met de gemeente Bronckhorst en Voorst eventuele mogelijkheden voor continuering van de samenwerking. De uitkomsten van deze verkenningen zullen richting geven voor de ontwikkelrichting en de bijbehorende kosten en financiering</i></p>	<p>en zo oplopende tekorten in de Wsw te beperken. Maar deze keuzes zijn afhankelijk van het toekomstplan. Dit toekomstplan wordt op dit moment uitgewerkt via de herijkte visie op participatie en de uitvoeringsscenario's.</p>			
8	<p>Participatiewet-Inkomen</p> <p><i>De wijze waarop het aantal uitkeringsgerechtigden zich in 2018 zal ontwikkelen kent een bepaalde mate van onzekerheid, bijvoorbeeld ten aanzien van de ontwikkeling van het aantal statushouders met een uitkering. Omdat het een open-einde regeling is wordt aan iedereen die daar recht op heeft ook een uitkering verstrekt. Daarnaast volgt het budget dat we van het rijk krijgen voor de financiering van de uitkeringen niet de ontwikkeling van het aantal uitkeringen. Deze wordt bepaald op basis van enkele</i></p>	<p>In 2016 en 2017 is gewerkt aan de zogenaamde vangnetmaatregelen die het te verwachten tekort over het jaar 2017 moet beperken. Het gaat dan vooral om de extra maatregelen om de instroom te beperken en de uitstroom te vergroten Deze maatregelen hebben ook een positief effect op de komende jaren. Via de landelijke vangnetregeling kan onder voorwaarden compensatie worden aangevraagd voor een deel van het tekort. Mogelijk doen wij in 2018 een beroep op deze regeling.</p>	2.167.000	Mogelijk 20-40%	650.000

	<p><i>objectieve criteria. Dit zou kunnen betekenen dat de vergoeding van het rijk niet voldoende is voor de financiering van alle uitkeringen.</i></p> <p><i>Van Het plein ontvingen we een 'winstwaarschuwing' met betrekking tot de kostenontwikkeling. Op het moment van opstellen van de begroting is het in beeld brengen van de financiële consequenties nog onderhanden.</i></p>				
9	<p>Gasfabriekterrein</p> <p><i>Voor het ontwikkelen van het gasfabriekterrein is een verkoopovereenkomst gesloten met Ten Brinke voor de ontwikkeling van een Lidl. Levering vindt plaats na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan. Deze procedure start in het derde kwartaal 2017. Mocht een andere invulling van het gebied nodig zijn, dan betekent dit een afwaardering van de balanswaarde. Dit is afhankelijk van de programma/invulling van het plan.</i></p>	<p>Er is een uitgangspuntennotitie in voorbereiding voor de planinvulling. De wijziging van het bestemmingsplan wordt voorbereid en uitgevoerd.</p>	1.350.000	Mogelijk 20-40%	405.000
10	<p>Garanties</p> <p><i>Door de gemeente is in het kader van de maatschappelijke taak garantie verleend aan verenigingen, stichtingen en het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) voor een totaalbedrag van € 53,3 miljoen. De grootste component betreft het waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) met € 52,7 miljoen, maar hier loopt de gemeente nauwelijks risico op basis van de achtervangpositie bij het WSW. Totaalbedrag van de garanties waarover de gemeente risico loopt bedraagt € 0,6 miljoen.</i></p>	<p>Het WSW heeft concept-raamafspraken gemaakt met de VNG en het ministerie van BZK over o.a. de informatievoorziening aan gemeenten vanuit de corporaties en het WSW over de gemeentelijke achtervangpositie binnen het WSW. De VNG werkt samen met een werkgroep van ambtelijk specialisten uit gemeenten aan de verdere uitwerking van de afspraken. Voor de overige garanties geldt dat de gemeente afhankelijk is van de bedrijfsvoering en (financiële) resultaten van de derden aan wie de garanties zijn verstrekt. Het periodiek monitoren is hier van belang.</p>	570.000	Aannemelijk 40-60%	285.000
11	<p>Etalage naar de Toekomst</p> <p><i>Sinds 2008 zijn we bezig met de Etalage naar de toekomst. De projecten Beleef de Berkel en deelplan 2 zijn klaar. In de zone tussen de supermarkt, het bestaande pand van Te Koppele en de Berkel</i></p>	<p>De woningbouw in Lochem trekt aan, waardoor voor wonen met lichte vorm van werken een zeer duidelijke markt is ontstaan.</p>	1.815.000	Onwaarschijnlijk 0-20%	181.500

	<p><i>ontwikkelt de gemeente woon(werk)kavels in combinatie met particuliere ontwikkeling van de blauwe loods c.a.. Dit plan is in voorbereiding en in grote lijnen is overeenstemming met de grondeigenaren over zelfrealisatie. Voor deelgebied 1 (Kop van Oost) heeft de raad in juni 2017 ingestemd met de ontwikkeling van het gebied tot woonwijk met 125 woningen. Bij dit raadsbesluit is tevens ingestemd met een aanvullende gemeentelijke bijdrage van maximaal € 2,7 miljoen als tekort ten einde de ontwikkeling van de Kop van Oost mogelijk te maken.</i></p> <p><i>Voor deelgebied 5 worden op dit moment 24 woon-werkkavels ontwikkeld. De bouwkavels zijn ter ontwikkeling verkocht aan Kreunen Bouw. Op dit moment wordt het bestemmingsplan voorbereid. Tegen het ontwerpbestemmingsplan is een zienswijze ingediend. Dit betekent dat er enige risico op de uitvoering zit.</i></p>				
12	<p>Rondweg Lochem</p> <p><i>In 2017 was het vaststellen van het inpassingsplan noordelijke rondweg Lochem voorzien en de start van de realisatie van de aanleg met het voorbereiden van de aanbesteding. De provincie Gelderland geeft aan de planning uitloopt en de weg niet voor eind 2022 gereed zal zijn in plaats van 2019 zoals was voorzien.</i></p> <p><i>Uitloop van de planning heeft direct gevolgen voor twee zaken:</i></p> <p><i>Onderhoud verharding Kwinkweerd</i></p> <p><i>Deze nu nog gemeentelijke weg is in 2016-2017 op een dermate manier hersteld dat deze wegverharding naar verwachting tot na de winter van 2017/2018 redelijk berijdbaar zal zijn. Daarna is het einde levensduur en niet meer te repareren. Het herstel, om de weg berijdbaar te houden, zal daarna bestaan uit het vernieuwen van de deklaag en de belijning. De kosten</i></p>	<p>Uitvoeren reparatie Kwinkweerd en langer in stand houden tijdelijke VRI op de Lochemse brug.</p>	190.000	Waarschijnlijk 60-80%	133.000

	<p>hiervoor zijn geraamd op € 115.000 in 2018.</p> <p><i>Verlengen tijdelijke verkeersregelinstallatie op de Lochemse brug</i></p> <p><i>Omdat de Lochemsebrug volgens Rijkswaterstaat niet voldoende draagkracht heeft moet die of verstevigd worden, zwaar verkeer geweerd worden of het verkeer er per richting overheen laten.</i></p> <p><i>De kosten voor het nog 5,5 jaar in standhouden van de tijdelijke verkeersregelinstallatie (VRI) bedragen circa € 75.000. Nu deze vertraging bekend is moet worden bezien of een investering in de brug toch gerechtvaardigd is, of dat de VRI beter gekocht kan worden.</i></p>				
13	<p>Afhandeling nieuwbouw gemeentehuis</p> <p><i>De gemeenteraad is op de hoogte van de gebreken met het tripleglas en het isolatieglas met geïntegreerde lamellen. De werkelijke afhandeling van de nieuwbouw is nog niet afgerond, omdat er een gerechtelijke procedure wordt gevoerd over de gebreken met het glas. Het risico blijft bestaan dat de gemeente in de procedure in het ongelijk wordt gesteld en zelf de kosten van herstel van de problemen met het glas moet betalen. Een bedrag van € 400.000 is bij de jaarrekening 2015 toegevoegd aan de algemene reserve om daarmee het risico van deze gerechtelijke procedure af te dekken.</i></p>	<p>Het volgen van de gerechtelijke procedure. Wij laten ons bijstaan door externe deskundigen en juristen.</p>	400.000	Mogelijk 20-40%	120.000
14	<p>Basismobiliteit</p> <p><i>2017 is een opstartjaar voor PlusOV waarin verschillende vervoersstromen worden uitgevoerd. De opstart brengt meer kosten met zich mee. Met name personele inzet. Na het jaar 2017 ontstaat meer duidelijkheid over de mate van overschrijding en in welke mate deze structureel is.</i></p>	<p>Voor de planning van het vervoer zijn extra planners aangenomen. Vervoerders doen hun best om zo snel mogelijk in de vraag te voorzien. Omdat dit niet altijd lukt zijn ook andere vervoerders ingezet door PlusOV.</p> <p>Na de opstartfase is de verwachting dat deze extra inzet van personeel en vervoerders kan verminderen. Ook wordt er regionaal gewerkt aan een onderzoeksopdracht voor een extern onderzoeksbureau dat duidelijk moet maken hoe</p>	56.000	Zeer waarschijnlijk 80-100%	50.000

		de problemen ontstaan zijn en welke maatregelen ervoor kunnen zorgen dat problemen in de toekomst voorkomen worden.			
15	Lochemsebrug <i>Op 12 oktober 2015 heeft de gemeenteraad besloten om niet bij te dragen in de versterking van de Lochemsebrug. Inmiddels is er gesproken met het Ministerie, Rijkswaterstaat en Provincie Gelderland. Er zijn een aantal voorstellen gedaan hoe de brug tegen lagere kosten in bedrijf te houden is totdat de rondweg N346 Lochem geopend is. Op deze gemeentelijke voorstellen is nog niet gereageerd. De Provincie gaat na welke ontwikkelingen er spelen rondom de Lochemsebrug en wil deze samenbrengen in een toekomstbeeld voor de brug. Uit dit toekomstbeeld kan de restlevensduur bepaald worden waaraan eventuele investeringen gerelateerd kunnen worden.</i>	Het Ministerie beschikt, o.b.v. haar standpunt voor de raadsvergadering van oktober 2015, nu niet meer over middelen om dekking te geven aan de helft van de versterkingskosten. Een eventuele versterking zou nu volledig ten laste moeten komen voor de gemeente Lochem. De gesprekken tussen partijen zijn constructief van aard. Het ligt momenteel niet in de verwachting dat de gemeente gesommeerd wordt de oorspronkelijke versterking te bekostigen. De opgenomen risico's gaan wel van deze mogelijkheid uit.	460.000	Onwaarschijnlijk 0-20%	46.000
				Totaal	5.698.900

Berekening weerstandsvermogen

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, wordt de relatie gelegd tussen de benodigde weerstandscapaciteit (gebaseerd op de gekwantificeerde risico's) en de daarbij Beschikbare weerstandscapaciteit. De ratio weerstandsvermogen wordt als volgt weergegeven:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

Men onderscheidt zowel structurele als incidentele weerstandsvermogen. Op basis van bovenstaande formule wordt het volgende structurele weerstandsvermogen bepaald.

$$13,0 = \frac{5.590.000}{428.500}$$

Op basis van bovenstaande formule wordt het volgende incidentele weerstandsvermogen bepaald.

$$1,7 = \frac{9.689.000}{5.698.900}$$

Beoordeling van het weerstandsvermogen

Om de ratio van het weerstandsvermogen van de gemeente Lochem te kunnen beoordelen wordt gebruik gemaakt van de volgende zespunt-schaal:

Beoordelingstabel weerstandsvermogen		
Schaal	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	> 2,0	Uitstekend
B	1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 < x < 1,4	Voldoende
D	0,8 < x < 1,0	Matig
E	0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Bron: De beoordelingstabel weerstandsvermogen is opgesteld door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR) in samenwerking met de Universiteit van Twente en wordt landelijk door meerdere gemeenten en andere overheidsorganisatie gebruikt voor het beoordelen van het weerstandsvermogen.

Als er precies genoeg weerstandsvermogen is om de risico's af te dekken dan is de ratio 1, het weerstandsvermogen is dan voldoende. Als de ratio onder de 2 komt wordt in overleg met de raad bepaald welke passende maatregelen er getroffen moeten worden.

De ratio van het incidenteel weerstandsvermogen gaat van 4,8 in de Kadernota 2018 naar 1,7 in de Begroting 2018. Oorzaken van de daling van 4,8 naar 1,7 zijn met name de onttrekkingen aan de algemene reserve voor aanleg lege mantelbuizen glasvezel buitengebied € 4 miljoen, instellen bestemmingsreserve functiegericht wegbeheer € 1 miljoen en Jeugdhulp zorg in natura € 1,1 miljoen. Daarnaast is, zoals in hoofdstuk 1 toegelicht, het begrotingstekort 2018 van € 1,2 miljoen en de eventuele onttrekking van € 500.000 bijdrage aan de aanpak van onbewaakte spoorwegovergangen (raadsbesluit november 2017) verwerkt in het weerstandsvermogen.

Verder zijn de verhoogde financiële uitkomsten van de risico's budget Jeugdhulp zorg in natura en Participatiewet-Inkomen/Het Plein van invloed op de ratio.

Bij de beoordeling van de teruglopende ratio van het incidenteel weerstandsvermogen is een kanttekening te plaatsen. Voor de investering in glasvezel buitengebied geldt, in de nog uit te werken businesscase, het uitgangspunt dat alle kosten die de gemeente maakt worden terugverdiend via verhuur dan wel verkoop van het netwerk. Met deze opbrengst is nog geen rekening gehouden in bovenstaande berekening omdat besluitvorming hierover nog niet heeft plaatsgevonden. De onttrekking aan de algemene reserve voor € 4 miljoen is wel verwerkt.

Met de Kadernota 2019 vindt herijking van het weerstandsvermogen plaats. Daarbij wordt bezien hoe het verloop van de ratio is. Is deze dan nog onder de 2 dan wordt in samenspraak met de raad overwogen of we aanvullende maatregelen moeten nemen.

Financiële kengetallen

Op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn gemeenten verplicht een aantal financiële kengetallen op te nemen. De kengetallen zijn met name bedoeld om de financiële positie inzichtelijker te maken. Doordat alle gemeenten de kengetallen op dezelfde wijze berekenen en over meerdere jaren, zijn de gemeenten onderling vergelijkbaar.

Kengetallen:	Jaarrekening	Begroting	Begroting	Meerjarenbegroting		
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
netto schuldquote	38%	29%	44%	42%	44%	32%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	33%	25%	39%	37%	38%	27%
solvabiliteitsratio	45%	53%	40%	40%	39%	43%
structurele exploitatieruimte	1%	0%	-1%	1%	1%	1%
grondexploitatie	20%	10%	4%	-1%	-6%	-8%
belastingcapaciteit	105%	100%	105%	*	*	*

* De meerjarenraming (2019 -2021) belastingcapaciteit is niet aan te geven omdat deze afgezet wordt tegen het nog niet bekende landelijk gemiddelde.

Beoordeling en toelichting kengetallen:

De verschillende, afzonderlijke financiële kengetallen zoals hierboven gepresenteerd zeggen nog weinig over hoe de financiële positie van de gemeente moet worden beoordeeld. Zo hoeft een hoge schuld geen nadelig effect te hebben op de financiële positie, maar is dat afhankelijk of en wat er aan eigen vermogen en baten tegenover die schuld staat en hoe groot de kans is dat de schuld weer wordt afgelost. Het is dus, met andere woorden, niet mogelijk om een individueel kengetal te gebruiken voor de beoordeling van de financiële positie. De kengetallen zullen altijd in samenhang moeten worden bezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van de financiële positie van de gemeente.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). De netto schuldquote stijgt de komende jaren met name door nieuwe opgenomen langlopende leningen en daarnaast doordat de totale baten dalen door een lagere algemene uitkering als het gevolg van de bezuiniging op de decentralisaties. De forse daling in 2021 van de schuldquote komt met name doordat we in 2021 een incidentele bate hebben geraamd voor het afsluiten van de grondexploitaties Aalsvoort-West en Van Disselweg van € 5 miljoen.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De solvabiliteit daalt door met name de geraamde onttrekkingen aan de algemene reserve.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken. Onze exploitatieruimte is de komende jaren licht positief.

Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten. De sterke daling van dit kengetal komt met name doordat we de komende jaren veel grondverkopen verwachten en weinig nieuwe grondaankopen.

Belastingcapaciteit

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de rioolheffing en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt daarom berekend door de totale woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t te vergelijken met het landelijk gemiddelde in jaar t-1 en uit te drukken in een percentage.

Normering

Om goed invulling te geven aan de waarde van deze financiële kengetallen is een normenkader van belang. De gemeente Lochem sluit aan bij de signaleringswaarden van de provincie Gelderland.

Signaleringswaarden kengetallen provincie Gelderland

Kengetallen:	Provincie Gelderland 7-10-2015 Signaleringswaarden stresstest 100.000+ gemeenten		
	Categorie A minst risicovol	Categorie B	Categorie C meest risicovol
netto schuldquote	< 90%	90 - 130%	> 130%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 90%	90 - 130%	> 130%
solvabiliteitsratio	> 50%	20 - 50%	< 20%
structurele exploitatieruimte	Begr én MJR > 0%	Begr of MJR > 0%	Begr én MJR < 0%
grondexploitatie	< 20%	20 - 35%	> 35%
belastingcapaciteit	< 95%	95 - 105%	> 105%

In bovenstaande tabel zijn de signaleringswaarden gepresenteerd, welke door de provincie Gelderland als normenkader worden gehanteerd.

Aan deze categorieën is geen kwalificatie gegeven. Wel kan over het algemeen worden gesteld, dat categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest risicovol.